

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра логопедії та спеціальних методик

Кваліфікаційна робота

з теми:

**"Роль батьків у процесі логопедичної корекції порушень
мовлення у дітей дошкільного віку"**

Виконала здобувачка 2 курсу групи SoL1-M23z

ОП Спеціальна освіта (Логопедія)

спеціальності 016 Спеціальна освіта

спеціалізації 016.01 Логопедія

Анна ДОВЖАН

Керівник:

Людмила ЛІСОВА,

кандидат педагогічних наук,

доцент, старший викладач

Рецензент:

Олена ЧОПІК,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.....	8
1.1. Логопедична освіченість та її значення в структурі мовленнєвої компетентності батьків дітей з порушеннями мовлення.....	8
1.2. Особливості взаємодії логопеда з батьками, що виховують дітей з порушеннями мовлення.....	14
1.3. Історичний розвиток системи підготовки логопедів в Україні.....	18
Висновки до першого розділу.....	25
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.....	26
2.1 Психолого-педагогічна оцінка підготовки майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дітей з порушеннями мовлення.....	26
2.2. Аналіз результатів дослідження.....	30
Висновки до другого розділу.....	41
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.....	42
3.1 Обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дітей з порушеннями мовлення	42
3.2. Аналіз результатів дослідження.....	43
Висновки до третього розділу.....	57
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	72

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група.

ЗВО – заклад вищої освіти.

ЗДО – заклад дошкільної освіти.

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти.

КГ – контрольна група.

ПМ – порушення мовлення.

ВСТУП

Актуальність теми. Роль сім'ї у вихованні дитини важко переоцінити. У психолого-педагогічній літературі існує безліч методів і методик, спрямованих на вивчення, діагностику та консультування сімей, у яких виховуються діти з порушеннями мовлення (далі – ПМ). Однак на практиці логопеди часто не залучають батьків до активної співпраці в процесі мовленнєвого розвитку їхніх дітей.

Кілька науковців (О. Белова, О. Гаврилов, В. Кисличенко, С. Конопляста, Ю. Рібцун, В. Тарасун, О. Ткач та ін.) наголошують на важливості ролі батьків у процесі мовленнєвого виховання та корекції мовленнєвих порушень [3; 15; 21; 38; 49; 71].

Підготовка логопедів, на сьогодні, у закладах вищої освіти (ЗВО) позначається процесами, які відбуваються в суспільному і культурному середовищі. Логопед не лише повинен розуміти суть проблеми, але й бути здатним вирішувати її практично в різних умовах. Однією з таких специфічних умов є співпраця логопеда з батьками дітей з порушеннями мовлення (ПМ). У цьому контексті особливу цінність має історичний досвід професійної підготовки логопедів [38].

В результаті аналізу науково-методичних праць ми встановили, що питання підготовленості майбутніх логопедів до фахової діяльності вивчалось з різних сторін, а саме: теоретикометодологічні засади розвитку професійної компетентності спеціалістів (В. Андрущенко, І. Зязюн та ін.); напрямки професійної підготовки спеціалістів для спеціальних закладів освіти (В. Бондар, О. Гаврилов, Н. Пахомова, В. Тарасун, Д. Шульженко та ін.); питання професійної підготовки майбутніх логопедів (О. Гаврилов, Н. Гаврилова, О. Константинов, О. Мартинчук, О. Мілевська, Ю. Пінчук, Ю. Рібцун, О. Ткач, Л. Федорович, Л. Черніченко, М. Шеремет та ін.) [2; 6; 20; 35; 60; 62; 63; 67; 71].

Стало предметом вивчення багатьох науковців формування підготовленості логопедів до фахової діяльності та до взаємодії з батьками дітей з ПМ ще не отримали на сьогодні вичерпного розкриття.

Затребуваність та недосконале вивчення питання обумовили обрання теми нашому дослідженню: **«Взаємодія логопеда з батьками дітей з порушеннями мовлення»**.

Об'єкт дослідження – засоби підготовленості майбутніх логопедів.

Предмет дослідження – заходи педагогічної підготовленості майбутніх логопедів до співпраці з батьками дітей з ПМ.

Мета дослідження – аналіз теоретичних основ та експериментальне вивчення педагогічних умов готовності майбутніх логопедів до співпраці з батьками дітей з ПМ.

Ціль дослідження викликала необхідність розв'язання ряду **завдань**:

1. Оцінити науково-методичну літературу з обраної теми дослідження.
2. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх логопедів до співпраці з батьками дітей з порушеннями мовлення (ПМ).
3. Провести моніторинг готовності майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дітей з ПМ.
4. Розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх логопедів до співпраці з батьками дітей з ПМ.
5. Здійснити кількісний та якісний аналіз результатів дослідження проблеми.

Для виконання завдань застосовано наступні **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз наукових праць з метою порівняння поглядів на досліджувану проблему з метою уточнення сутності теми дослідження та узагальнення педагогічних умов підготовленості майбутніх логопедів до співпраці з батьками дитини з ПМ; *емпіричні*: психолого-педагогічні методи

діагностики (анкети, тести, інтерв'ю, обговорювання, дискусій, бесіди), обсерваційні методи (педагогічне спостереження пряме і опосередковане; самооціювання і оцінювання) для з'ясування показників рівнів підготовленості майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дітей з ПМ; педагогічне експериментування (констатувальний, формувальний, контрольний); *статистичні*: методи математичної статистики використовуються для аналізу експериментальних даних, підтвердження статистичної значущості отриманих результатів та обґрунтування висновків дослідження.

Дослідно-експериментальна база: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Головні етапи роботи.

1. Аналіз теоретичних аспектів проблеми та обґрунтування актуальності теми дослідження (жовтень – грудень 2023 року).
2. Розробка методології педагогічного експерименту та реалізація констатувального етапу (січень 2024 року).
3. Здійснення формувального етапу експерименту (листопад 2023 року – квітень 2024 року).
4. Проведення контрольного етапу, підготовка загальних висновків дослідження та оформлення підсумкової роботи (квітень – серпень 2024 року).

Практична цінність отриманих результатів полягає у створенні експериментальної методики підготовки майбутніх логопедів до співпраці з батьками дітей з порушеннями мовлення (ПМ). Результати дослідження можуть бути впроваджені у навчальний процес закладів вищої освіти (ЗВО) для підготовки майбутніх логопедів, використані під час педагогічної практики здобувачів у закладах дошкільної освіти (ЗДО), а також на курсах підвищення кваліфікації логопедів.

Публікації. Основний зміст та результати проведеного дослідження відображені у публікації «Особливості взаємодії логопеда з батьками, що виховують дітей з порушеннями мовлення».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати теоретичного та експериментального дослідження, можна зробити наступні висновки:

1. Аналіз наукової літератури показав, що досягнення позитивних результатів у взаємодії логопеда з батьками можливе тільки за умови правильно організованого спілкування, яке базується на дотриманні таких принципів: індивідуальний підхід до проблем корекційно-логопедичного виховання при спілкуванні з батьками, залучення батьків до оцінки успіхів їхньої дитини та прогнозування її розвитку, здатність слухати батьків, прагнення зрозуміти їхні труднощі та допомогти прийняти обґрунтоване рішення, а також доброзичливе та оптимістичне ставлення до батьків.

Аналіз наукових джерел показав, що на даний момент рівень логопедичної просвіти серед батьків дітей з ПМ є досить обмеженим. Тому важливо зосередити увагу на організації різноманітних форм співпраці між логопедом і батьками дитини з ПМ, щоб формувати у батьків основи корекційно-логопедичного виховання, знаходити найбільш ефективні способи взаємодії і комунікації між батьками та дитиною під час корекційних занять, а також сприяти розвитку здатності до аналізу та оцінки успіхів дитини.

Проблема підвищення ефективності роботи логопеда залишається актуальною, і одним із напрямків вирішення цієї проблеми є посилення співпраці між логопедом та батьками. Створення системи взаємодії між логопедом і батьками дитини з ПМ є важливим для успішного корекційно-логопедичного процесу. Одним із ключових аспектів є підвищення загального рівня психолого-педагогічної культури батьків, формування у них адекватного ставлення до мовленнєвих порушень у дітей, усвідомлення важливості надання допомоги у подоланні таких порушень та активна участь у корекційному процесі з моменту початку навчання дитини в закладі.

2. За результатами констатувального експерименту встановлено, що рівень готовності майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дитини з ПМ є низьким. Це підтверджується кількома показниками: студенти не усвідомлюють важливість і необхідність формування умінь і навичок взаємодії з батьками таких дітей, не виявляють інтересу та зацікавленості у співпраці з ними, а також здійснюють необ'єктивну (завищену) самооцінку своїх умінь у підборі ефективних методів і форм взаємодії з батьками.

3. На основі аналізу науково-методичної літератури та результатів констатувального експерименту ми розробили схему підготовки майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дітей з ПМ.

За результатами формувального експерименту, який базується на отриманих даних з опитування, тестування та анкетування майбутніх логопедів, ми зробили такі висновки: у майбутніх логопедів ЕГ спостерігається суттєве покращення рівня сформованості мотиваційно-ціннісного, когнітивного та операційно-діяльнісного компонентів готовності до взаємодії з батьками дитини з ПМ; майбутні логопеди ЕГ на високому рівні усвідомлюють важливість формування умінь та навичок взаємодії з батьками дитини з ПМ і проявляють бажання підвищити свою професійну компетентність та самовдосконалюватися.

4. Контрольний етап дослідження показав значні зміни у порівнянні показників сформованості компонентів готовності майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дитини з ПМ у КГ та ЕГ.

Зокрема, щодо мотиваційно-ціннісного компонента готовності майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дитини з ПМ. У КГ високий рівень сформованості цього компонента мають 22,18 % студентів, середній – 24,86 %, низький – 52,96 %; у студентів ЕГ високий рівень спостерігався у 84,53 %, середній – 14,34 %, низький – 1,13 %.

Наступним етапом формувального експерименту було дослідження рівня сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх

логопедів до взаємодії з батьками дитини з ПМ. Результати аналізу робіт студентів КГ та ЕГ показали, що високий рівень когнітивного компонента готовності до взаємодії з батьками дитини з ПМ був досягнутий саме студентами ЕГ, тобто тими, хто брав участь у формувальному експерименті. Середній рівень сформованості когнітивного компонента у студентів ЕГ передбачав оволодіння основними формами взаємодії з батьками. Було встановлено, що 63,59 % студентів ЕГ змогли перерахувати способи взаємодії з батьками дитини з ПМ, що свідчить про наявність у них спеціальних знань з цієї професійної сфери. Крім того, 88,76 % студентів ЕГ продемонстрували здатність легко здійснювати критичний аналіз взаємодії з батьками дітей з ПМ. Показники кількості та точності тестових відповідей на питання теоретичного характеру щодо сутності понять цієї тематики (48,53 % та 40,23 %) свідчать про значну кількість студентів ЕГ з середнім і високим рівнями сформованості когнітивного компонента готовності до взаємодії з батьками дітей з ПМ.

За результатами аналізу даних формувального експерименту щодо рівня сформованості операційно-діяльнісного компонента готовності майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дитини з ПМ, у КГ високий рівень виконання завдань був у 9,53 % студентів, середній – у 25,46 %, а низький – у 65,01 %. У ЕГ високий рівень спостерігався у 56,38 % студентів, середній – у 24,05 %, а низький – у 19,57 %.

5. Отже, результати дослідження свідчать, що до початку дослідно-експериментальної роботи студенти ЕГ та КГ мали схожий рівень готовності до взаємодії з батьками дитини з ПМ. Після проведення експериментальної роботи студенти ЕГ продемонстрували значно вищі результати, що дозволяє стверджувати, що цілеспрямоване формування готовності до взаємодії з батьками дитини з ПМ сприяло значному підвищенню їхнього рівня готовності.

Проведене дослідження не охоплює всі аспекти цієї проблеми і вимагає подальшого науково-педагогічного дослідження в контексті розробки методики підготовки майбутніх логопедів до взаємодії з батьками дітей з ПМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азовська Н.В. Взаємозв'язок логопеда та батьків в роботі по закріпленню набутих мовленнєвих навичок. Херсон: Кругозір, 2006. 100с.
2. Белова О. Окреслення проблеми розвитку фонематичного рівня мовлення у дітей старшого дошкільного віку з логопатологією. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. Зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В. 2023, 21, С. 5-14.
3. Бойчук Ю.Д., Бородіна О.С., Микитюк О.М. Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я: монографія. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2015. 117 с.
4. Бондар В.І. Сучасні тенденції розвитку дефектологічної теорії і практики: до проблеми теорії і практики стандартизації спеціальної освіти. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі*. Вип. 2. Київ: Науковий світ, 2001. С. 4-7.
5. Бондаровська В. Сім'я як система. *Б-ка «Шкільного світу»*. 2005. С. 12.
6. Борщевська Л.В., Зіброва А.В., Іванова І.Б. та ін. На допомогу батькам, що мають дітей з особливими потребами. К.: Український інститут соціальних досліджень, 1999. 79 с.
7. Буйняк М.Г. Особливості співпраці вчителя інклюзивного класу з сім'ями учнів. *Проблеми сучасної психології*. 2016. Вип. 34. С. 59-68.
8. Булах І.Є. Створюємо якісний тест: навч. посіб. Київ: Майстер-клас, 2006. 160 с.
9. Буренко Г.М. Інклюзивна школа ефективна школа. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 3. С. 76-80.
10. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь: Перун, 2004. 1440 с
11. Волосюк А.А., Басараба Н.А., Козловська С.С. Формування готовності педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими потребами в

умовах інклюзивного навчання: тематичний збірник праць. Рівне: РОІППО, 2014. 343 с.

12. Гаврилов О., Гаврилова Н., Мілевська О., Константи́нів О., Ткач О. та ін. Науково-теоретичні та прикладні підходи до формування професійних компетенцій вчителя-логопеда. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*: Вип. 21. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2023. С.140-177.
13. Гаврилов О., Мороз К. Дослідження особливостей стосунків у сім'ях з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення і нормотиповим розвитком. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія*. Вип. 14. Кам'янець-Подільський. Видавець Ковальчук О.В. 2023. 791 с. С. 422-449.
14. Гаврилова Н.С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей: монографія. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2011. 200 с.
15. Гаврилова Н.С. Психологічна характеристика дітей з загальним недорозвитком мовлення з порушенням пізнавальної сфери кінетичного типу. *Збірник наукових праць Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка*. Сер.: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський, 2008. Вип. X. С. 181-185.
16. Глазкова І.Я. Діагностичні методики сформованості у майбутніх учителів компетентності запобігання і подолання педагогічних бар'єрів. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2014. Вип. 1. С. 65-68.
17. Гноєвська О. Підготовка педагогів до роботи з батьками дітей, що навчаються в умовах освітньої інтеграції. *Логопедія*. 2013. № 3. С. 28-32.
18. Давидюк М.О. Методичні аспекти професійної підготовки майбутнього вчителя до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені*

- Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2016. Вип. 48. С. 138-142.
19. Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. Київ: А.С.К., 2012. 360 с.
 20. Демченко І.І. Навчання, виховання і творчий розвиток учнів інклюзивної початкової школи в інтерактивній грі. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Умань, 2014. Вип. 49. С. 48-54.
 21. Дубасенюк О.А. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 308 с.
 22. Єфімова С.М. Налагодження партнерських стосунків з родинами. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник. К.: 2007. 128с.
 23. Золотоверх В.В. Становлення та розвиток дошкільних закладів для дітей з психофізичними вадами в системі спеціальної освіти України: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2001. 175 с.
 24. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти: монографія. Київ. 2003. 246 с.
 25. Кисличенко В.А. Логопедичний супровід сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. К., 2011. 20 с.
 26. Колупаєва А. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. *Дефектологія*. Особлива дитина: навчання та виховання. 2009. № 4. С. 3-4.
 27. Комінко А.В. Модель взаємодії педагогів з батьками під час супроводу дітей з особливими потребами. *Логопед*. 2015. №11. С. 43. 26.
 28. Коновальчук І.М. Сімейні взаємовідносини й особливості соціалізації дитини. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. К., 2006. Т. VIII, вип. 1. С. 171-176.

29. Конопляста С.Ю. Логопсихологія: навчальний посібник. Київ: «Знання», 2010. 293 с.
30. Король А.В. Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками як умова підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу. *Молодий вчений*. 2018. № 5.2 (57.2), травень. С. 54-57.
31. Косарева Г.М. Основи формування інклюзивної компетентності майбутніх вихователів дошкільних закладів. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. Педагогічні науки. 2014. Вип. 65. С. 330-335.
32. Крутій К.Л. Перспективне планування роботи з дітьми молодшого дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ „ЛПІС” ЛТД, 2001. 220 с.
33. Кузава І. Актуальні проблеми навчання та виховання дітей в інклюзивному освітньому середовищі. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 1. С. 97-102.
34. Лісова Л.І. Корекція навчальної діяльності молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення. Монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ "Друк-Сервіс" 2015. 224 с.
35. Мартинчук О.В. Компетентнісний підхід як концептуальна основа оновлення змісту підготовки майбутніх логопедів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 26. С. 139-144.
36. Миронва С.П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць* : вип. 9. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2016. С. 96-123.
37. Мілевська О.П. Вивчення ставлення батьків до проблеми профілактики порушень писемного мовлення у дітей. *International scientific and practical*

conference «*Pedagogy and psychology in the modern world: interaction vectors*» : conference proceedings, May 28-29, 2021. Wloclawek: «Baltija Publishing». С.144-149.

38. Москалець В.П. Проблема вивчення поняття «готовність до професійної діяльності» у психології. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 4. С. 268-273.
39. Ніколаєнко В. Взаємодія вчителя-логопеда, вихователя і батьків – запорука успішної корекційної роботи з дітьми, які мають вади мовлення. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 3. С. 50-58.
40. Оржеховська В.М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі. Х.: Видавництво «Точка», 2007. 192 с.
41. Пахомова Н.Г. Інтеграція медико-психологічної та педагогічної складових професійної підготовки майбутніх логопедів: автореф. дис. ... дра. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2013. 41 с.
42. Пахомова Н.Г. Критерії і показники сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2013. Вип. 23. С. 180-184.
43. Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр: постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 221. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF> (дата звернення: 24.09.2023)
44. Потапенко О.М. Теорія і практика підготовки логопедичних кадрів в Україні (друга половина XX століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2010. 183 с.
45. Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та

Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах: наказ М-ваосвіти і науки України від 20 лют. 2002 р. № 128. Практика упр. закл. освіти. 2006. № 5. С. 100-104.

- 46.Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра: постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 787. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/787-2010-%D0%BF> (дата звернення: 17.10.2023)
- 47.Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 545. Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/545-2017-%D0%BF> (дата звернення: 15.01.2024)
- 48.Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти: наказ Міністерства освіти України від 13.05.1993 р. № 135. Міністерство освіти України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0059-93> (дата звернення: 15.01.2024)
- 49.Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах : постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/872-2011-%D0%BF>(дата звернення : 26.06.2024)
- 50.Прядко Л.О. Підготовка майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2010. 23 с.
- 51.Пшенична О.С., Матвіїшина Н.В. Система обробки результатів експертного оцінювання в педагогічних дослідженнях. *Інформаційні технології в освіті та науці* : матеріали X Всеукраїнської наук-практ.

- конференції (м. Мелітополь, 14-15 червня 2018 р). Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2018. С. 232-238.
- 52.Рібцун Ю.В. Вихователь у логопедичній групі. *Дошкільне виховання*. 2008. №8. С.17-19.
- 53.Рібцун Ю.В. Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНМ. *Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання*. 2011. № 1. С. 33-37.
- 54.Руденко В.М., Руденко Н.М. Математичні методи в психології: підручник. Київ: «Академвидав», 2009. 384 с.
- 55.Савінова Н.В. Актуальні проблеми формування професійної компетентності вчителів-логопедів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 9 (Ч. 1). С. 162-169.
- 56.Садова Т.А. Професійна компетентність та готовність до педагогічної діяльності: сутність і взаємозв'язок. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. Бердянськ: БДПУ, 2010. № 1. С. 186-192.
- 57.Семиченко В.А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія. Київ : Віпол, 2000. С. 176-177.
- 58.Синьов В.М. Основні тенденції модернізації підготовки корекційних педагогів в умовах реформування освітньої галузі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 7. С. 390-396.
- 59.Скворцова С.О., Вторнікова Ю.С. Професійно-комунікативна компетентність учителя початкових класів: монографія. Харків: РанокНТ, 2013. 290 с.
- 60.Столяренко О.В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця: навчально-методичний посібник. Вінниця: ТОВ «НіланЛТД», 2015.

URL:<http://stolyarenko.vk.vntu.edu.ua/file/yfdxfkmyfhjjnf/ad302d3144fbed72a223c5073cf5f7c.pdf> (дата звернення: 08.09.2023)

- 61.Тарасун В. Філософські та соціокультурні засади спеціальної освіти. *Дефектологія*. 2004. № 3. С. 2-6.
- 62.Тищенко В.В. Загальний недорозвиток мовлення: перспективи подальших досліджень *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: Серія соціально-педагогічна. Том 2. Випуск 23. Кам'янець-Подільський: Медобори, 2013. С. 396-405.
- 63.Ткач О., Константинів О. Особливості розробки комунікативного паспорту як засобу формування комунікативної взаємодії у дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*: збірник наукових праць. Вип. 21. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2023. 164 с. С.61-74.
- 64.Федорова Н.В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. Вип. 17. С. 211-215.
- 65.Федорович Л.О. Концептуальні засади підготовки логопеда до роботи з дітьми раннього віку у вищих навчальних закладах в умовах інтеграції в Європейський освітній простір. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2012. Вип. 21. С. 286-290.
- 66.Фірсова І. Б. Особливості взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'єю щодо питань розвитку мовлення дитини. *Спеціальна освіта*. 2012. №3. С. 122-129.
- 67.Функціонування опорних шкіл за результатами опитування директорів опорних шкіл. Інститут освітньої аналітики, 2017. URL:

<http://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/1.pdf> (дата звернення: 01.11.2023)

- 68.Черніченко Л.А. Структура, критерії та рівні готовності майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. Випуск 19. 2017. С. 352-357.
- 69.Шевцов А. Методологія соціального реабілітування осіб з обмеженими можливостями. *Завуч*. 2009. № 19(385). С. 3-7.
- 70.Шеремет М.К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах України. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: Соціально педагогічна. 2011. Вип. 17(1). С. 7-11.
- 71.Шульженко Д.І. Професійна готовність студентів до корекційної роботи з аутичними дітьми. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: Соціально педагогічна. 2012. Вип. 21 (2). С. 391-398.